

Verslag werkgroep verzilting

9 juli 2019

Opening

Doel van de avond

Doornemen agenda-onderdelen verzilting en financiering + commitment op deze onderdelen en financiering.

Stand van zaken

Tussentijds is er huiswerk gedaan en is er een kleine bijeenkomst met Wetterskip, gemeente, provincie Fryslân en Ecolana geweest. Alle thema's van de investeringsagenda hebben hun agenda verder geconcretiseerd en hier geldt aan gekoppeld.

De agenda-onderdelen binnen de investeringsagenda zijn breed opgehaald in de regio en geven aan wat de regio nodig heeft op een + te geven als er sprake zal zijn van gaswinning. De omvang van het bedrag dat hiervoor wordt gereserveerd door de BV Nederland is nog onbekend. De lokale en nationale bestuurders zijn hierover nog in overleg. In september zal hier duidelijkheid over komen.

Opmerking NAV: NAV ziet dit proces niet als gehele compensatie voor de gevolgen van gaswinning.

Ecolana vindt dat er van tevoren een fonds opgericht moet worden om de maatregelen mee uit te kunnen voeren. De NAM en EZK moeten geld in dit fonds inleggen. Dit is een eis om verder met het proces te gaan daarnaast zal er projectgeld opgehaald moeten worden.

Terugkoppeling afstemming ontzorgingstraject

De LTO en NMV hebben contact gehad met A. van der Ploeg over het ontzorgingstraject.

NMV: Er moet contact worden gelegd met de 'agro-tafel' in Groningen om ervoor te zorgen dat er niks wordt vergeten binnen de ontzorging voor de agrariërs in het gebied. Daarnaast vreest de NMV voor de gevaren van het fracken. NMV pleit ervoor dat model agro-tafel, zoals wordt toegepast in Groningen, ook wordt toegepast rondom de gaswinning in het Ternaarderveld.

Ecolana: Is het niet eens dat de provincie en de gemeente het proces nu financieren, dit zou juist gefinancierd moeten worden vanuit EZK en de NAM.

NAV: Het Wetterskip heeft toch ook een zorgplicht voor verzilting. Als instantie zijn zij verantwoordelijk voor monitoring en moeten zij zorgdragen om de gevolgen tegen te gaan.

Inwoner: Verzilting speelt hier al langer, zo'n 40 jaar, aanwezig als proces. In dit tijd is er niets aan gedaan door instanties zoals het Wetterskip.

NAV: De NAV wil graag dat de monitoring uitsluitsel brengt of de gaswinning van de NAM de veroorzaker is van verzilting of niet ofwel dat de effecten van gaswinning de verzilting versterken. Dit geldt niet alleen voor de gaswinning in het Ternaarder veld, maar ook voor de andere gaswinningen in de regio.

NAM: Fracking is niet aan de orde in de voorgenomen gaswinning bij het Ternaarder veld. Hier hoeft dus geen zorgen over worden gemaakt. Onder de Waddenzee mag niet gefracked worden. In andere velden wordt dit wel gedaan, zoals bijvoorbeeld in Blije. Ter aanvulling stelt de NAM dat zij hebben geleerd van Groningen en mocht er een beving komen in het gebied dan wordt de gaswinning meteen gesloten. Daarnaast ligt het veld maar voor een deel op vaste land, bij Ternaard en Wierum. Daardoor blijven effecten op vaste land relatief beperkt. Het grootste deel van het veld ligt in de Waddenzee.

Bovenstaande opmerkingen zijn genoteerd onder het kopje ontzorgingstraject. Nu wordt besloten om verder te gaan naar het thema verzilting en wordt de focus gelegd op de plus voor het gebied.

Gebied/Scope

Korte uitleg verziltingsrisicokaarten. Kaarten zijn indicatie voor het risico op verzilting in de regio. NB: kaarten zijn indicatief! Op basis van deze kaarten i.c.m. de landbouwpercelen kaart zijn er enkele berekeningen gemaakt voor maatregelen in het gebied.

NAV: is de verzilting in de regio eerder gekarteerd? Antwoord: Nee dit is de eerste keer dat het is gekarteerd.

NAV: Opmerking over de kaart. Kaart is niet helemaal nauwkeurig. Wat dit jaar grasland is kan volgend jaar een perceel met gewassen zijn. Antwoord: De kaart geeft een momentopname van 2018. Overall zal het een goed beeld geven, toch zullen er marges zijn waarin de kaart niet overeenkomt met de werkelijkheid.

NMV: De NMV vraagt zich af of de maatregelen die hier besproken worden zich beperken tot de gemeente Noardeast-Fryslân? Antwoord: Het proces beperkt zich inderdaad tot de gemeente. NMV: Wat gaat het Wetterskip in ander gebieden aan verzilting doen? Wetterskip: We kunnen nu aanhaken bij dit proces, daarom zijn we nu in dit gebied bezig. In de toekomst kijken we welke gebieden we nog meer gaan doen. Voorlopig hebben agrariërs die niet binnen het gebied vallen 'pech' wat betreft een aanpak tegen verzilting.

Inwoner: Er is afgesproken dat de scope de 20 dorpen langs de kust zijn. Antwoord: Bij alle agenda thema's worden verschillende scopes gehanteerd. Wel is afgesproken dat de dorpen Ternaard en Wierum voorop staan, gevolgd door de regio. Bij verzilting is vastgesteld dat de problematiek groter is dan de 20 dorpen. Daarom is als scope de gemeente Noardeast-Fryslân gekozen.

Inwoner: Dan wordt de spoeling wel dunner voor de dorpen waar het om gaat (Ternaard en Wierum). Antwoord: We gaan voorkomen dat de spoeling dunner wordt voor deze dorpen. Ternaard en Wierum staan voorop.

Agenda-onderdelen

1. Monitoring

Toelichting Wetterskip: 'Boeren meten water'. De berekeningen zijn niet 100% volledig, want de kosten zijn berekend a.d.h.v. andere vergelijkbare projecten (Harlingen-Franeker). Er is uitgegaan van zo'n 200 meetstokken (Aquapins). De uitvoering hiervan betekent wel extra arbeid voor de agrariër. De vraag is daarom of iedere agrariër mee wil doen en rekening houdt met het beheer van het land waar de meetstok(ken) geplaatst word(en).

Vraag komt naar voren of er ook meer meetstokken kunnen komen als hier animo voor is, b.v. 400. Als de boer ½ van de pin betaald dan houdt hij hier wel rekening mee.

Ecolana: Daarom staat er 'lenen' bij in de bijlage. Hiermee blijven de pins in beheer van bv. Wetterskip of een organisatie.

Wetterskip: Hoe het concreet geregeld moet worden is nog de vraag, misschien op uitleenbasis of aanschaf door de agrariër zelf. Dat zijn in de geschatte kosten van het totaal. Ook de kosten voor het netwerk en het beheer van de data is meegenomen. Nu is er nog veel ruis binnen de huidige data (bv. Verziltingsrisicokaart), daarom is het gewenst op meer details van het gebied in kaart te brengen. De data moet ook geïnterpreteerd en geanalyseerd worden, hiervoor zijn ook kosten opgenomen. Verder zijn er ook kosten opgenomen voor de rapportage en uren van agrariërs en professionals.

Inwoner: moet de pin middenin het perceel staan?

Wetterskip: Qua meting is dat wel het beste, in ieder geval niet aan de rand van het perceel. De aquapin is flexibeler en kan evt. voor het ploegen en oogsten uit de grond worden gehaald. Dit zit ook verwerkt in de begrote uren voor de agrariërs. Ook ondersteuning voor

de agrariërs voor het installeren etc. van de pinnen is meegenomen in deze begroting. Daarbij is ook een reservering gemaakt voor eventuele kinderziekten, omdat de techniek/methode vrij nieuw is; de eerste pinnen zijn nu geplaatst in het veenweidegebied en voor Holwerd aan Zee zijn de pinnen nu besteld.

Voorzitter: Kunnen de pinnen ook meer gegevens ophalen?

Wetterskip: Ja dan is mogelijk, maar hier gaat het om de verzilting.

HZPC: Wat is het doel precies van de metingen die gedaan worden door deze pinnen?

Wetterskip: Wij voorzien dat het proces van verzilting heviger zal worden en er dus minder zoet water beschikbaar is en zout water in de wortelzone van de gewassen komt.

HZPC: Dus de pin geeft aan 'Nu stoppen met het verbouwen van aardappelen'?

Wetterskip: Door te weten hoe het perceel in elkaar zit kun je beter inschatten wat het risico is, maar kan er ook effectiever gedraineerd worden en andere maatregelen genomen worden. Een conclusie kan bijvoorbeeld zijn dat er niet meer tussen gedraineerd wordt. Het verschaft info voor een goede bedrijfsvoering en gewasbeheer. Het moet wel op perceelsniveau worden gemeten.

Voorzitter: En zijn 200 pinnen genoeg om goed inzicht te krijgen?

Wetterskip: Hiermee komen we al veel meer te weten, dan het kennisniveau van nu. Daarnaast geeft het een inschatting voor de mogelijke maatregelen.

Inwoner: In Nieuwehorne is ook een proef geweest, zijn hier al meetgegevens van?

Wetterskip: Ja die gegevens hebben onder meer gediend om de Verziltingsrisicokaart op te stellen. De conclusies waren echter niet uitsluitend, daarom moet er per perceel gemeten worden. Het hangt af van de condities van het perceel, de boden, ondergrond, diepe en ondiepe grondwaterstand.

HZPC: De huidige informatie over de bodem, is daar al iets duidelijk over?

Wetterskip: Er zijn wel gegevens maar nog niet op het gewenste (detail)niveau.

HZPC: Hoeveel hectare neem je ongeveer per pin?

Wetterskip: Dat is nog niet duidelijk, misschien 1 pin per agrariër. Hangt ook af van de bereidheid van deze agrariër.

HZPC: Misschien kun je ook over langere tijd monitoren, bijvoorbeeld over 20 of meer jaar?

Wetterskip: Wij geloven niet dat de agrariërs dit zo lang willen volhouden.

HZPC: Zou je ook nu 5 jaar kunnen meten en dan over 20 jaar weer, zodat je het verloop kunt zien?

NAM: Wat gaat er dan nog zakken over 20 jaar binnen het gebied?

NAV: hier gaat het nu mis bij de NAM, daarom moet de bewijslast naar voren komen.

NAM: De bodemdaling wordt hier geen halve meter. Het gasveld ligt voor een groot deel niet onder land.

NAV: we hebben het niet over alleen Ternaard, maar ook over de andere gasvelden.

Feste grun: De cumulatieve effecten van de verschillende gaswinningen kunnen de broodwinning van de agrariërs in gevaar brengen. Daarom is een nulmeting nodig.

Wetterskip: Het is wel echt een meerwaarde als je weet hoe de verzilting zich nu ontwikkeld.

Inwoner: Maar over 20 jaar is de put dicht.

Voorzitter: Dus moeten we het bedrag keer 2 doen voor 2 x 5 jaar?

LTO: Maar wat als er meer boeren willen meten? Is dat mogelijk? Dus meer dan 200 pinnen?

Wetterskip: Het aantal is gebaseerd op bereidbaarheid om te meten. Daar gaat het om.

Ecolana: Als elk bedrijf in deze regio één pin krijgt en een EGV-meter dan zit je op ongeveer 400 pinnen.

LTO: Misschien heeft deze regio meer pinnen nodig per bedrijf?

Provinsje: Als je een probleem (i.e. verzilting) hebt dat heb je een motief om te meten, maar als je dit niet hebt dan ga je ook geen pin plaatsen.

LTO: Wij denken dat net als bij Holwerd aan Zee er een grote groep agrariërs is die willen weten wat er in hun percelen gebeurt.

Provinsje: Om het gehele proces te volgen is een pin misschien niet heel handig. Maar op te snappen wat er aan de hand op perceelsniveau wel. Als je een proces wil volgen dat is de kartering via de lucht verstandiger. Dan kun je ook op twee momenten karteren om het proces te volgen.

LTO: Wat is dan het verschil tussen de meting met de pin en de kartering?

Provinsje/Wetterskip: Met de pin weet je zeker wat er in het ondiepe grondwater gebeurt en de kartering is voor het grotere systeem. Dit grotere systeem is ook traag en minder een momentopname dan een meting met een pin. De pin is meer afhankelijk van de huidige omstandigheden. Hiermee kunnen wel de keuzes op perceelsniveau worden gemaakt. Het grotere systeem karteer je en dit systeem is de motor van de kwel die hier ook naar boven komt. Ook laat de kartering zien waar de grootste risico's zijn en waar het zout ondiep tegen het maaiveld zit. Op deze plekken zou je dan bv. een pin in de grond kunnen slaan. De kartering kan evt. ook nog in het klein op perceelsniveau.

Voorzitter: Hoe stemmen we de kartering en monitoring op elkaar af?

Provinsje: Voor hele provincie willen we de kartering uitrollen en daar is subsidie voor aangevraagd bij het deltaprogramma. Voor dit gebied alleen zou het zo'n € 500.000 kosten, maar er zou dus nog subsidie bij kunnen komen vanuit het deltaprogramma. Mocht de subsidie doorgaan dan gaat dit gebied gewoon mee in het grotere traject. Eind 2020 moet hier duidelijkheid over zijn. Dan zou het niet 'gek' zijn om dit over 25 jaar weer te doen om zo het proces van verzilting te volgen.

Voorzitter: Hoe zit dit dan nu in de investeringsagenda? Moet dit nu zo snel mogelijk? Of wacht je op het deltaprogramma?

Provinsje: We moeten het onderdeel kartering wel opnemen in de investeringsagenda, maar erbij vermelden dat dit onderdeel alleen wordt opgepakt als het deltaprogramma niet door wordt gezet.

Inwoner: staat de nulmeting voor het ontzorgingstraject hier ook bij begroot? Antwoord: Nee die staat hier niet bij, maar bij het ontzorgingstraject zelf.

Voorzitter: Als het nu gaat om 'boeren meten water'. Willen we één of twee keer meten?
Antwoord vanuit zaal: twee keer

Voorzitter: Hoe moeten de pinnen uitgeven worden? Moeten ze geleend worden of aangeschaft worden?

LTO: Als het een leensysteem wordt. Van wie is dan de data? Is dat onbeperkt beschikbaar voor de agrariërs?

Wetterskip: De info komt beschikbaar voor de agrariërs, want voor hen worden de metingen gedaan.

LTO: Maar als de pinnen worden geleend, is de boer dan ook eigenaar van de gegevens?

Wetterskip: De overheid zal wel mede-eigenaar zijn, maar de opzet is dat de agrariërs ook aan de slag gaan met de gegevens. Daarmee zijn ze dus ook beschikbaar voor de agrariër. Dan kan het zijn dat de gegevens ook publiek worden. Dat betekent dat de buurman ook mee kan kijken. De vraag is dus of dit gewenst is.

Ecolana: Wij zouden liever meer EGV meters willen, want dat is minder werk en daar krijg je meer agrariërs mee aan de slag.

Wetterskip: Met een EGV meter ben je juist langer bezig en de meting is alleen toe te passen in de sloot voor drinkwater of beregening. Als advies: 'Plaats dan maar een extra pin.' De EGV geeft een minder goed beeld. Een EGV meter voor het meten van het drainwater zou dan op een bepaald moment geleend worden.

Ecolana: Dan moeten er dus meer pins komen? Dan zit je richting de 400.

NAM: Vinden de metingen ook plaats buiten de bodemdalingscontour? Antwoord: Ja

NAM: Maar bodemdaling versnelt verzilting, dus gemeten moet worden hoe dit effect heeft op verzilting.

Provinsje: dan is het handiger om te modeleren.

NAM: Zijn de EGV meters nog in te brengen?

NAV: Er wordt dus gezegd dat de bodemdaling wel meevalt, zo is men natuurlijk niet mee te krijgen. Daarom ben ik bang dat niet alle agrariërs gaan meedoen met het meten.

Wetterskip: Waarschijnlijk heb je eerst koplopers die eerst gaan meten en vervolgens zullen er aanhakers zijn die volgen. Dat zal waarschijnlijk resulteren in een gefaseerde uitgave van deze pinnen. In andere gebieden staan we ook nog maar aan het begin. Het is verstandig om deze fasering in het programma op te nemen. Het proces van verzilting is niet goed te volgen met de pins, maar i.c.m. de kartering en extra peilbuizen zou dit wel kunnen. Keuzes van agrariërs kunnen met deze metingen goed onderbouwd worden, het levert direct 'winst' op voor de agrariër, bv. in percelen waar binnenkort in de planning staat gedraineerd te worden. Je zou bijvoorbeeld een aantal peilbuizen kunnen plaatsen op specifieke locaties om te meten wat er tussen de 20 jaren gebeurt met het zout in het water.

NMV: Wat voor aantal zou dit dan zijn?

Wetterskip: 5 tot 10

Voorzitter: Dit zetten bij de investeringsagenda? Antwoord uit de zaal: Ja. Er worden 5 tot 10 peilbuizen in de agenda opgenomen.

Vraag Provinsje naar NAV: hoe kijken jullie tegen de monitoring aan?

NAV: Wat kunnen we met de gegevens, hoe gaan we dat koppelen?

Provinsje: Dat is vooral voor de keuze van de agrariër zelf, waar en hoe de maatregelen toegepast kunnen worden bijvoorbeeld.

Wetterskip: de meetgegevens zijn input voor de toekomst van je bedrijf. Met de kartering zijn meer de effecten van alle externe processen te volgen, zoals bodemdaling, klimaat, zeespiegelstijging etc.

NAV: En meten met de EGV meter. Wanneer moet je dan gaan meten?

Ecolana: Op bepaalde momenten moet iedereen meten, zoals bij Holwerd aan Zee, om te kijken hoe zout het drainwater is.

2. Maatregelen tegen verzilting

De bedragen voor de maatregelen tegen verzilting zijn op de volgende manier tot stand gekomen: de Verziltingsrisicokaart is gecombineerd met de kaart van alle landbouwpercelen, uitgesplitst in akkerbouw en grasland, in Noardeast-Fryslân. De totale oppervlakte van de percelen waar er een hoog of matig risico op verzilting is, is meegenomen in de berekening.

- *Anti-verziltingsdrainage*

Aanpassingen voorgesteld door Wetterskip en Provinsje:

- Consultancykosten zouden omlaag kunnen
- Materiaalkosten kunnen omlaag, in Noardwest is de prijs € 2.400 per ha.
- Berekening neemt alle percelen mee en is dus een bovengrens. Er zou nog een spreiding in moeten komen.

Wetterskip: Om staatsteun te voorkomen zou het verstandiger zijn om alleen de meerkosten van deze vorm van drainage te vergoeden.

HZPC: Werkt antiverziltingdrainage wel op deze gronden/ondergrond?

Ecolana: Ja omdat je een grotere zoetwaterlens krijgt.

Wetterskip: ja er zijn wel proeven gedaan die dit bevestigen. We zouden voor deze vorm van drainage ook naar een soortgelijke vuistregel moeten komen als bij de huidige drainage. Dit zou de kosten kunnen drukken.

Wetterskip (persoon 1): € 3000 per hectare zou moeten kunnen?

Wetterskip (persoon 2): Ja, dat is realistisch vooral over de meerdere jaren. Nu wordt drainage over 14/15 jaar afgeschreven. Dit zou je als indicatie aan kunnen houden.

Wetterskip (persoon 1): Als je dit op geld wil zetten, neem 1/20 van het gebied en doe dit keer € 3.000 per hectare. Vijf jaar lang volle mep en daarna alleen ¼ van de percelen keer het aantal hectares.

HZPC: De drainage is wel per perceel verschillend, dus slag om de arm houden

Wetterskip: Dit is ook een stukje eigen verantwoordelijkheid van agrariërs zelf. Dit is ook zo bij de huidige drainage. Het kan bijvoorbeeld zijn dat een stukje drain dan niet werkt.

Voorzitter: Berekening wordt aangepast op basis van bovenstaande opmerkingen.

- *Ondergrondse opslag zoet water + druppelirrigatie*

Provincie: Veel animo zal er niet voor zijn. Over het gehele gebied zouden er enkele systemen kunnen komen. Moet ook per se in combinatie met druppelirrigatie. De vraag is of het hier dus veel toegepast gaat worden. Het is duur en intensief. Op dit moment is het niet haalbaar in deze streek, omdat prijs bij hectare minder is dan bijvoorbeeld met bloemenvelden. Misschien met schaalvergroting wel mogelijk.

HPCZ geeft aan wel geïnteresseerd te zijn, omdat zij meer opbrengst per hectare hebben.

Wetterskip: Voor poot aardappelen is het nu niet mogelijk door bruinrot. Mocht hier meer duidelijk over zijn dan kan het ingebracht worden bij de akkerbouw. Het is nu lastig om te zeggen of het kansrijk is.

HZPC: Zet er maar enkele systemen in de agenda.

Provinsje adviseert om € 1/2 miljoen op te zetten voor deze systemen. Wetterskip vult aan: zet in op 5 systemen dit is ongeveer € 5 miljoen.

Er wordt besloten om € 5 miljoen te reserveren.

- *Zoete stuw*

Wetterskip: De zoete stuw is zeer beperkt toe te passen en beperkt zich tot veehouderij. Heeft daarnaast ook effect op volgende sloot en daarom waarschijnlijk een zeer beperkte toepassing. Dan zou het hele systeem weer aangepast moeten worden.

Voorzitter: moeten we het daarom schrappen?

Ecolana: Je kan beter het doorspoelsysteem verbeteren, want hier zadel je iemand anders op met een probleem.

Wetterskip: Dit soort aspecten komen in het gebiedsproces.

NMV: Toch wel erin houden voor veehouderij. Als het mogelijk is dan moet je het meenemen.

Wetterskip: De stuw moet een plek krijgen in het gebiedsproces, het hangt van het grotere watersysteem af.

De zoete stuw wordt niet meegenomen als maatregelen tegen verzilting, maar kan later in het gebiedsproces alsnog naar voren komen.

3. Pilots/experimenten

- *Zouttolerante gewassen*

Provinsje: Je kunt ook een maatgevend budget aangeven.

HZPC geeft aan hier al onderzoek naar te doen op Texel.

Opmerking: Onduidelijk is nog welk bedrag hiervoor gereserveerd moet worden.

- *Aangepaste waterhuishouding*

Wetterskip: Wij zijn niet tegen peilverhoging maar wel tegen versnippering. Lokale opzetten die geen effect hebben op percelen van anderen, daar wil Wetterskip wel aan meewerken. De ruimte is er dus op bedrijfsniveau wel. 'Zolang je geen ruzie krijgt met de burens dan is er veel mogelijk'. Financiën: er zit ook al geld in andere potten voor deze proeven en stuwen zijn niet rendabel (€ 5.000 per stuk).

Ecolana: Wij willen vanuit de sector graag een pilot doorzetten.

Opmerking: Onduidelijk is nog welk bedrag hiervoor gereserveerd moet worden. Er wordt een indicatie van 500.000 opgenomen in de agenda.

- *Kwelscherm*

Provincie: Hiermee wil je het kwelwater afvangen. Dit is nog een beetje een beetje een wild idee, maar een kleine pilot zou hier mogelijk kunnen zijn. Waarschijnlijk kost dit minder dan € 1.000.000. Het kan bijvoorbeeld bij Wierum. Er moet wel een plek voor zijn voor je zoute water. Misschien i.c.m. Holwerd aan Zee.

Gemeente: Uit andere groepen/thema's komt de wens voor een vishevel naar voren. Dit zou een mooie koppeling kunnen zijn.

Ecolana: Ook Holwerd aan Zee kan interessant zijn om hieraan te koppelen om het zoute water af te voeren.

Afgesproken wordt dat deze koppelkansen hun plaats vinden in het gebiedsproces.

Waadrâne: Mocht het doorspoelen niet lukken dan moeten we het oplossen door een pomp bij de dijk te plaatsen om zo het water weg te blazen.

Wetterskip: Dan moet het IJsselmeer een oneindige bron van water zijn. Kwaliteit van het water zal slechter worden omdat de zoute kwel aanwezig blijft. Voor betere doorspoeling is herinrichting nodig, daarom moet het onder een gebiedsproces worden gebracht.

Het kwelscherm wordt als pilot/experiment opgenomen in de investeringsagenda met een kostenindicatie van € 1.000.000 op basis van vergelijkbare experimenten.

4. Gebiedsproces

Ecolana: De berekening is op basis van een vergelijking met het proces in Noardwest-Fryslân (NWF), bij Franeker en Harlingen. De berekening is verder gebaseerd op het gebied ten noorden van de Dokkumer Ee en ten zuiden van het Lauwersmeer. Een gebiedsproces houdt in: je neemt alle maatregelen mee (ook koppelkansen) met een grondpot. Eerst kijk je met de omgeving naar een visie voor het gebied, zodat je naar de toekomst kan kijken.

Wetterskip: je moet beginnen met waar men naartoe wil. Wat is de toekomst van de landbouw in het gebied? Van tevoren moet dit gedaan worden met alle stakeholders. Hiervoor zit dus een grote pot geld met planvorming. Hangt ook af tot hoever je koppelt. Is wel lastig om dit van tevoren op geld te zetten.

Voorzitter: Houden we het gebiedsproces in de agenda voor verzilting?

Antwoord van zaal: Ja

Waadrane: Een toekomstbestendige waterhuishouding vindt de sector het belangrijkste. Natuurlijk kan dit integraal met koppelingen tussen de verschillende thema's.

Ecolana: Het proces voor NWF is begroot op € 50.000.000 en Noardeast is 2,5 keer zo groot. NWF is betaald door Vermilion, Frisia zout, verschillende overheden en de landbouwsector.

Gemeente: Er is met genoeg processen de koppeling te maken, zoals dijkverzwaring etc.

Wetterskip: NWF was ongeveer 7 jaar voorbereiding met daarbij zo'n 3/4 jaar voordat er uitvoer gestart kan worden. Het is misschien wel verstandig om het visie/planvormingsproces al te starten na de zomervakantie.

NEF: Dit is een proces dat goed in de investeringsagenda past, maar wel meer op lange termijn met een planning in stappen en fasering.

Wetterskip: Je hebt nu een paar maatregelen die je meteen op geld kunt zetten. Voor het gebiedsproces is die niet mogelijk, daarom moet er een koppeling komen met de verschillende thema's.

Gemeente: Door te koppelen met andere structuurversterkende maatregelen kun je het ook toeschrijven op belangen van verschillende overheden. Daarom moet integraliteit moet behouden blijven.

Afsluiting

Voorzitter: Moet er een 4^e werkgroep bijeenkomst komen of kiezen we voor een bredere terugkoppeling?

De gemeente stelt voor om iedereen per e-mail te laten reageren. Mochten er veel reacties komen, dan kan er alsnog besloten worden om een extra bijeenkomst te organiseren. Vanuit de groep is er commitment op dit voorstel.